

Διδακτική πρόταση 1: Πώς οργανώνονταν οι άνθρωποι κατά την Αρχαϊκή Εποχή;

Ερώτημα – κλειδί:¹

- Τι άλλαξε και τι έμεινε το ίδιο στον τρόπο με τον οποίο οργανώνονταν οι άνθρωποι της Αρχαϊκής Εποχής;

Σύνδεση με το προηγούμενο μάθημα

Στο σημερινό μάθημα τα παιδιά έχουν την ευκαιρία να αναλύσουν την έννοια της Δημοκρατίας ως ιδέα και τρόπο οργάνωσης,² και να τη συγκρίνουν με άλλα είδη πολιτεύματος. Παράλληλα, τα παιδιά έχουν την ευκαιρία να διερευνήσουν το ερώτημα «Ποιοι ήταν οι αρχηγοί των ομάδων;» και να αξιολογήσουν τις σχέσεις των ανθρώπων ανάμεσα στις ομάδες.

Μαθησιακοί στόχοι

Οι μαθητές και μαθήτριες να:

- αξιοποιούν το λεξιλόγιο διαβαθμισμένης βεβαιότητας για να διατυπώνουν υποθέσεις σχετικά με τον τρόπο λήψης αποφάσεων στις διάφορες ομάδες της Αρχαϊκής Εποχής (γνώση περιεχομένου).
- καταλήγουν σε συμπεράσματα χρησιμοποιώντας τεκμήρια που προκύπτουν από τη μελέτη πρωτογενών και δευτερογενών πηγών (δεξιότητες).
- εξηγούν με δικά τους λόγια την έννοια της αριστοκρατίας, της ολιγαρχίας, της τυραννίας, της δημοκρατίας (γνώση περιεχομένου).
- επιχειρηματολογούν για να υποστηρίξουν τις υποθέσεις τους (δεξιότητες).
- τοποθετούν γεγονότα σε χρονολογική σειρά.
- διαπιστώσουν ότι στην ανθρώπινη ιστορία έχουμε αλλαγές, αλλά και στοιχεία που παραμένουν τα ίδια (επιστημολογικές έννοιες).

Διδακτικό και μαθησιακό υλικό

- Λεξιλόγιο διαβαθμισμένης βεβαιότητας
- Παρουσίαση PowerPoint με βοηθητικό υλικό για τα πολιτεύματα (ετυμολογίες)
- Σχολικό εγχειρίδιο «Ο άνθρωπος και η Ιστορία του. Από την Κυπρογεωμετρική μέχρι την Ελληνιστική Εποχή», Δ' τάξης (Βιβλίο Μαθητή), Έκδοση ΥΑΠ, ΥΠΠ Κύπρου
- Σχολικό βιβλίο *Ιστορία Δ' Δημοτικού. Στα αρχαία χρόνια*, Έκδοση ΟΕΔΒ, σ. 38-43
- Φύλλο Εργασίας «Πώς οργανώνονταν οι άνθρωποι κατά την Αρχαϊκή Εποχή; Αλλαγές και συνέχειες»,
- Κάρτες Εργασίας: «Τι αλλάζει και τι μένει το ίδιο από τη Γεωμετρική Εποχή μέχρι σήμερα;», σ. 20–25.
- Φάκελος Επιτευγμάτων για τα συμπληρωμένα Φύλλα Εργασίας.

¹ Τα ερωτήματα-κλειδιά τοποθετούνται σε περίοπτη θέση, ώστε να αποτελεί κεντρικό άξονα και σημείο αναφοράς καθ' όλη τη διάρκεια της μαθησιακής διαδικασίας.

² Οι ιδέες που προτείνονται στη διδακτική αυτή πρόταση μπορούν να αποτελέσουν την αφετηρία μας διεπιστημονικής εξέτασης της έννοιας και αξίας της δημοκρατίας μέσα από διάφορα γνωστικά αντικείμενα, όπως Γλώσσα και Πολιτισμό, Λογοτεχνία, Θέατρο για μια εις βάθος μελέτη.

Προετοιμασία

- Ο/η εκπαιδευτικός ή άλλος/η συνάδελφος προετοιμάζεται για την αφήγηση και τους θεατρικούς αυτοσχεδιασμούς,³ μελετώντας από πριν τα όσα θα αφηγηθεί και θα επεξεργαστεί θεατρικά καθώς και τις πηγές που θα μοιράσει.
- Εκτυπώνουμε σε ξεχωριστά φύλλα χαρτιού τον κάθε νόμο του Σόλωνα και αναρτούμε τα φύλλα στους τοίχους της τάξης, ώστε οι κάτοικοι της Αθήνας (παιδιά σε ρόλο) να ενημερωθούν για τα μέτρα που πήρε ο Σόλωνας.
- Μαξιλαράκια ή καρέκλες σε κύκλο.

Δραστηριότητα προσανατολισμού: Ταξίδι στον χρόνο – Τι μάθαμε για τους ανθρώπους της Αρχαϊκής Εποχής

Τα παιδιά κάθονται σε κύκλο, είτε στις καρέκλες τους είτε σε μαξιλαράκια, με αρκετό ελεύθερο χώρο στο κέντρο. Επαναφέρουμε, μέσα από ερωτοαπαντήσεις, τα όσα γνωρίσαμε μέσα από τις προηγούμενες ενότητες για τους ανθρώπους της Αρχαϊκής Εποχής. Ιδιαίτερη έμφαση δίνουμε στο αν όλοι έκαναν τις ίδιες δουλειές ή αν υπήρχαν διαφορετικές ασχολίες ανάλογα με την ηλικία, το φύλο ή το εισόδημα των ανθρώπων της Αρχαϊκής Εποχής.

Δραστηριότητα 1: Ταξίδι στον χρόνο – Ποιος παίρνει τις αποφάσεις στα βασίλεια της Κύπρου κατά την Αρχαϊκή Εποχή;

Παιχνίδι: Η/ο εκπαιδευτικός παίρνει θέση στο κέντρο του κύκλου, κλείνει τα μάτια και όταν τα ανοίγει, παίρνει το ρόλο του *συμβούλου του βασιλιά* (ενός ευγενή) και οι μαθητές και οι μαθήτριές μας παίρνουν τον ρόλο των *κατοίκων μιας από τις πόλεις-βασίλεια της Κύπρου* της Αρχαϊκής Εποχής.

Όπως στο παιχνίδι «Ο Πέτρος λέει», ο σύμβουλος (εκπαιδευτικός σε ρόλο) δίνει οδηγίες που οι κάτοικοι θα πρέπει να ακολουθούν **μόνο** όμως όταν τις δίνει ο βασιλιάς π.χ. «Ο βασιλιάς λέει: πηδήξτε», «Ο βασιλιάς λέει: συγκεντρωθείτε σε αυτό το χώρο», «Ο βασιλιάς λέει: ετοιμαστείτε για πόλεμο». Αν ο σύμβουλος δώσει από μόνος του μια οδηγία π.χ. «Τρέξτε επί τόπου» και οι κάτοικοι την ακολουθήσουν τότε θα «τιμωρηθούν», με το να κάτσουν στο πάτωμα και να μείνουν ακίνητοι (ή κάτι άλλο που συναποφασίζουμε πριν την έναρξη του παιχνιδιού με τα παιδιά).

Όταν τα παιδιά εκτελέσουν αρκετές από τις οδηγίες του βασιλιά μέσω του συμβούλου του, ο/η εκπαιδευτικός (κάνοντας κινήσεις που να δείχνουν ότι γυρίζει γύρω- γύρω στη δίνη του χρόνου) επιστρέφει στην αρχική του/της θέσης στον κύκλο ως εκπαιδευτικός.

Συζήτηση στον κύκλο

- Ποιος έπαιρνε τις αποφάσεις όταν οι άνθρωποι ήταν οργανωμένοι σε βασίλεια;
- Τι σήμαινε αυτό για τους πολλούς;

Τα παιδιά αναφέρουν τις απόψεις τους και τα όσα βίωσαν μέσα από το παιχνίδι. Δεν αναμένουμε μια «ορθή» απάντηση, αλλά ενθαρρύνουμε την επιχειρηματολογία των παιδιών δίνοντας έμφαση στο κατά πόσο τα στοιχεία που αναφέρονται είναι ακριβή.

³ Ευχαριστίες στις: Χρύσω Χαραλάμπους, Εκπαιδευτικό – Θεατροπαιδαγωγό, Μυρτώ Πίγκου-Ρεπούση, Θεατροπαιδαγωγό και Δρ. Χάρης Πολυκάρπου, Εκπαιδευτικό – Συντονίστρια ΝΑΠ Θεάτρου, ΔΕ.

Δραστηριότητα 2: Ποιος παίρνει τις αποφάσεις στην πόλη της Αθήνας; Αλλαγές: Από τη βασιλεία στην αριστοκρατία

Ο/η εκπαιδευτικός και τα παιδιά, μεταφέρονται σε μια άλλη περιοχή της γης:

«Μεταφερόμαστε τώρα στην Ελλάδα της ίδιας περίπου εποχής, της Αρχαϊκής. Και εδώ οι άνθρωποι είναι οργανωμένοι σε βασιλεία και ο βασιλιάς είναι ο αρχηγός του βασιλείου – αυτός παίρνει τις αποφάσεις. Κατεβαίνουμε στην Αθήνα, τη στιγμή που, σύμφωνα με τον μύθο, η πόλη απειλείται από τους Δωριείς, οι οποίοι θέλουν να την κατακτήσουν. Οι Δωριείς για να είναι πιο σίγουροι έχουν ρωτήσει το μαντείο των Δελφών και ο χρησμός που έχουν πάρει λέει ότι για να κατακτήσουν την Αθήνα πρέπει να μην πάθει κακό ο βασιλιάς της, ο Κόδρος. Φτάσαμε! Για να δούμε τι συμβαίνει.»

Αφήγηση και μιμική: Καθώς ο/η εκπαιδευτικός αφηγείται, τα παιδιά ανταποκρίνονται κινητικά, δρώντας μέσα από τον συγκεκριμένο χαρακτήρα και ζωντανεύοντας έτσι τον μύθο του Κόδρου:

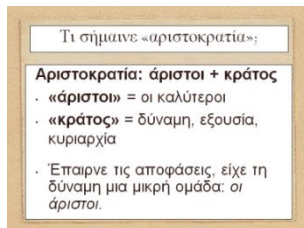
«Σύμφωνα με τον μύθο, μόλις έμαθε για τον χρησμό ο βασιλιάς της Αθήνας, ο Κόδρος, ντύθηκε με ρούχα χωρικού και τράβηξε για το στρατόπεδο των Δωριέων. Εκεί συνάντησε δύο στρατιώτες Δωριείς και τους επιτέθηκε. Αυτοί αμύνθηκαν και κατάφεραν να τον σκοτώσουν. Την άλλη μέρα οι Αθηναίοι ζήτησαν να θάψουν τον νεκρό βασιλιά τους. Οι Δωριείς θυμήθηκαν τον χρησμό και κατάλαβαν τι λάθος είχαν κάνει. Η Αθήνα όμως είχε σωθεί.

Μετά τον Κόδρο, οι Αθηναίοι δεν έκαναν άλλο βασιλιά. Την εξουσία την πήραν οι **ευγενείς** και το πολίτευμα έγινε αριστοκρατικό. Το έδαφος της Αττικής ήταν φτωχό και δεν έφτανε να θρέψει τους κατοίκους. Πολλοί ήταν χρεωμένοι και διαμαρτύρονταν. Στο δικαστήριο που πήγαιναν δεν έβρισκαν δίκαιο, οι **νόμοι δεν** υπήρχαν κάπου **γραμμένοι** και οι **δικαστές** ήταν **ευγενείς**.»⁴

Συζήτηση στον κύκλο:

- Πόσο σίγουροι/ες μπορούμε να είμαστε για τις πληροφορίες που μας δίνει ο μύθος του Κόδρου; Τι χρειαζόμαστε άλλο για να είμαστε πιο βέβαιοι/ες για τις απαντήσεις μας;
- Τι να συνέβηκε μετά; Ποιες υποθέσεις μπορούμε να κάνουμε; Γιατί;

Συζητούμε τις απαντήσεις των παιδιών, ενθαρρύνοντάς τα να αιτιολογήσουν τις υποθέσεις τους με βάση το συγκεκριμένο συγκεκριμένο (έλλειψη τροφής, χρέη, αίσθημα αδικίας) και με τη χρήση λεξιλογίου διαβαθμισμένης βεβαιότητας.

Τα παιδιά μπορούν να αναζητήσουν την ετυμολογία της λέξης «αριστοκρατία» στη διαφάνεια της Παρουσίασης με το βοηθητικό υλικό.⁵

⁴ Πηγή – δασκευή: Σχολικό βιβλίο *Ιστορία Δ΄ Δημοτικού. Στα αρχαία χρόνια*, Έκδοση ΟΕΔΒ, σ. 38-39.

⁵ Μια εις βάθος μελέτη για την έννοια της «αριστοκρατίας» και πώς αυτή χρησιμοποιείται σήμερα

Δραστηριότητα 3: Ποιος παίρνει τις αποφάσεις στην πόλη της Αθήνας; Οι πρώτοι γραπτοί νόμοι

Αφήγηση και μιμική: Ο/η εκπαιδευτικός και τα παιδιά μεταφέρονται (στην Αθήνα, αρκετά χρόνια μετά:

«Για να σταματήσει η αναστάτωση, οι ευγενείς είχαν αναθέσει στον Δράκοντα να γράψει τους νόμους. Μεταφερόμαστε στην Αθήνα, ακριβώς την στιγμή που ο Δράκοντας ετοιμάζεται να παραδώσει τους νόμους.

Οι νόμοι του Δράκοντα ήταν χαραγμένοι σε μαρμάρινες πλάκες. Ας δούμε μερικούς από τους νόμους του Δράκοντα μέσα από μια γραπτή πηγή την οποία μας έχει διασωθεί από τον Πλούταρχο. Τι μαθαίνουμε από αυτή την γραπτή πηγή για τους νόμους αυτούς;»⁶

Τα παιδιά σε ζευγάρια ανακρίνουν την πηγή που ακολουθεί και η οποία μπορεί να προβληθεί ή να διαβαστεί από κάθε ζευγάρι μέσα από το βιβλίο:

Ο Δράκοντας όρισε για όλα τα αδικήματα μια τιμωρία, το θάνατο. Όσοι κατηγορούνταν για τεμπελιά, τιμωρούνταν με θάνατο. Επίσης και αυτούς που έκλεβαν φρούτα ή λαχανικά τους τιμωρούσαν το ίδιο αυστηρά με εκείνους που είχαν σκοτώσει.⁷

Πηγή-Διασκευή: Πλούταρχος, Σόλωνας από το σχολικό βιβλίο *Ιστορία Δ΄ Δημοτικού*. Στα αρχαία χρόνια, Έκδοση ΟΕΔΒ, σ. 39.

Συζήτηση στον κύκλο, αφού τα παιδιά συζητήσουν σε ζευγάρια:

- Τι μας λέει η πηγή για τους νόμους του Δράκοντα;
- Με βάση τα όσα έχουμε γνωρίσει, μέχρι τώρα, για τις συνθήκες που επικρατούσαν στην πόλη της Αθήνας, πώς υποθέτεις να αντέδρασαν, άραγε, οι πολίτες της όταν έμαθαν για τους νόμους;

Τα παιδιά αναφέρουν τις υποθέσεις τους. Δεν αναμένουμε μια «ορθή» απάντηση, αλλά ενθαρρύνουμε τη χρήση λεξιλογίου διαβαθμισμένης βεβαιότητας στην επιχειρηματολογία των παιδιών δίνοντας έμφαση στο κατά πόσο τα στοιχεία που αναφέρονται είναι ακριβή.

Δραστηριότητα 5: Ποιος παίρνει τις αποφάσεις στην πόλη της Αθήνας; Τα μέτρα του Σόλωνα

Ο/η εκπαιδευτικός δίνει, σε συντομία, πληροφορίες για το συγκεκριμένο της συγκεκριμένης χρονικής περιόδου, στο συγκεκριμένο χώρο:

«Πάμε τώρα στην Αθήνα, χρόνια μετά την εφαρμογή των νόμων του Δράκοντα. Οι πολίτες είναι αγανακτισμένοι.

Ο λαός της Αθήνας ζητούσε να καταργηθούν τα χρέη και να ξαναμοιραστεί η γη. Λύση όμως σε αυτό το πρόβλημα δεν ήταν εύκολο να βρεθεί. Οι συγκρούσεις ήταν πολλές και συχνές. Επειδή η κατάσταση στην Αθήνα χειροτέρευε, οι

⁶ Πηγή – διασκευή: Σχολικό βιβλίο *Ιστορία Δ΄ Δημοτικού*. Στα αρχαία χρόνια, Έκδοση ΟΕΔΒ, σ. 39.

⁷ Πηγή: Σχολικό βιβλίο *Ιστορία Δ΄ Δημοτικού*. Στα αρχαία χρόνια, Έκδοση ΟΕΔΒ, σ. 39.

ευγενείς ζήτησαν από τον ποιητή Σόλωνα, που ήταν πολύ αγαπητός στο λαό, να λάβει μέτρα».⁸

Εκπαιδευτικός σε ρόλο: Η/ο εκπαιδευτικός μπαίνει στο ρόλο του Σόλωνα και οι μαθητές και οι μαθήτριές μας παίρνουν τον ρόλο των κατοίκων της Αθήνας. Ο Σόλωνας καλεί τους πολίτες να μεταβούν στο Πρυτανείο για να ενημερωθούν για τους νέους νόμους και τα μέτρα.⁹

Αυτοσχεδιασμός στις ομάδες: «Πώς άραγε θα αντιδρούσε η δική σου ομάδα;». Τα παιδιά χωρίζονται σε ομάδες:

- Έμποροι.
- Φτωχοί αγρότες
- Ευγενείς.
- Δούλοι που απελευθερώθηκαν.

Κάθε ομάδα στον ρόλο των κοινωνικών χαρακτήρων-τύπων που προαναφέρθηκαν, μελετά τα μέτρα του Σόλωνα και σχολιάζει ή/και καταγράφει αντιπροτάσεις και αντιδράσεις. Για παράδειγμα:

- μια **ομάδα εμπόρων** (ένας μεγαλέμπορας λαδιού, ένας μεγαλέμπορας φρούτων και λαχανικών, ένας μεγαλέμπορας υφασμάτων),
- μια **ομάδα φτωχών αγροτών που χρωστούσαν** πολλά σε κάποιους ευγενείς, αλλά δεν είχαν χρήματα να τους πληρώσουν,
- η **ομάδα ευγενών που είχε καλέσει τον Σόλωνα να γράψει νέους νόμους** για να σταματήσουν οι συγκρούσεις ανάμεσα στον λαό, κ.ά.
- μια **ομάδα δούλων** που απελευθερώθηκαν.

Μερικά από τα μέτρα του Σόλωνα:

Νόμος της σεισάχθειας («σειώ»: ταρακουνώ + «άχθος»: βάρος, χρέος). Με τον νόμο αυτό καταργούνται τα χρέη των αγροτών και των φτωχών και απαγορεύεται να γίνεται κάποιος δούλος επειδή δεν έχει να πληρώσει τα χρήματα που έχει δανειστεί. Όσοι Αθηναίοι έγιναν δούλοι λόγω χρεών στην ίδια την Αθήνα απελευθερώνονται και όσοι Αθηναίοι έχουν, εν τω μεταξύ, πωληθεί στο εξωτερικό ως δούλοι, επιστρέφουν.

Οι πολίτες της Αθήνας χωρίζονται από τώρα και στο εξής σε τέσσερις τάξεις με βάση τα εισοδήματά τους και όχι την καταγωγή τους. Έτσι θα έχουν δικαιώματα περισσότεροι πολίτες και δε θα παίρνουν αξιώματα μόνο οι ευγενείς.

Η φορολογία δεν θα είναι η ίδια για όλους τους πολίτες. Η φορολογία θα ρυθμίζεται ανάλογα με το εισόδημα του κάθε πολίτη.

Η Εκκλησία του Δήμου θα παίρνει τις αποφάσεις για την πόλη της Αθήνας. Μόνο άτομα άνω των 25 ετών μπορούν να συμμετάσχουν στην Εκκλησία του Δήμου. Αυτά

⁸ Πηγή: σχολικό βιβλίο *Ιστορία Δ΄ Δημοτικού. Στα αρχαία χρόνια*, Έκδοση ΟΕΔΒ, σ. 40

⁹ **Σημείωση για εκπαιδευτικό:** Σύμφωνα με τις πηγές, οι νόμοι του Σόλωνα γράφτηκαν σε ξύλινους πίνακες που περιστρέφονταν γύρω από έναν άξονα και στήθηκαν σε συγκεκριμένο χώρο στην Αθήνα, το Πρυτανείο, ώστε να μπορούν να τους διαβάζουν όλοι οι πολίτες. Μπορούμε να εκτυπώσουμε ξεχωριστά φύλλα χαρτιού τον κάθε νόμο και να τα αναρτήσουμε στους τοίχους της τάξης, ώστε οι κάτοικοι της Αθήνας (παιδιά σε ρόλο) να ενημερωθούν για τα μέτρα που πήρε ο Σόλωνας.

τα άτομα θα εκλέγουν τους άρχοντες.

Απαγορεύεται στους Αθηναίους πολίτες να πωλούν αγροτικά προϊόντα σε άλλες πόλεις-κράτη, εκτός από το λάδι.

Αν ένα τετράποδο και ειδικά σκυλί δαγκώσει κάποιον πολίτη τότε θα πρέπει να παραδοθεί δεμένο με λουρί μακρύ. Ο νόμος αυτός εξασφαλίζει την ασφάλεια των πολιτών από τα ζώα, που καμιά φορά γίνονται επικίνδυνα.

Συνάντηση σε ρόλο: Η/ο εκπαιδευτικός εξηγεί ότι τώρα τα παιδιά, σε ομάδες, στο ρόλο των κοινωνικών χαρακτήρων-τύπων που προαναφέρθηκαν, θα συναντηθούν στην Αγορά, όπου θα συζητήσουν ανοικτά τις απόψεις τους γύρω από τους νόμους. Ο/η εκπαιδευτικός θα συντονίζει την συζήτηση μέσα από το ρόλο του ως ο γηραιότερος ευγενής.

Συζήτηση στον κύκλο, αφού τα παιδιά συζητήσουν σε ζευγάρια:

- Γιατί άραγε η κάθε ομάδα να αντέδρασε με αυτό τον τρόπο απέναντι στους νόμους και τα μέτρα;

Ενθαρρύνουμε τα παιδιά να αιτιολογήσουν τις απαντήσεις τους με βάση τις σημερινές πηγές, αλλά και τα όσα έχουν μάθει για τους ανθρώπους της Αθήνας της Αρχαϊκής Εποχής (π.χ. ποιους ευνοούσαν, ποιους επηρέαζαν αρνητικά τα μέτρα). Τονίζουμε ότι ανάλογα με το πόσο σίγουροι/ες νιώθουν για την υπόθεσή τους, χρησιμοποιούν και το κατάλληλο λεξιλόγιο διαβαθμισμένης βεβαιότητας.

Δραστηριότητα 6: Ποιος παίρνει τις αποφάσεις στην πόλη της Αθήνας; Από την Τυραννία στη Δημοκρατία

Ο/η εκπαιδευτικός συνεχίζει, για να δώσει πληροφορίες για το συγκεκριμένο της συγκεκριμένης χρονικής περιόδου, στο συγκεκριμένο χώρο:

«Ταξιδεύουμε τώρα αρκετά χρόνια, μετά την εφαρμογή των νόμων του Σόλωνα. Και πάλι οι κάτοικοι της Αθήνας δεν είναι ευχαριστημένοι. Τι να συμβαίνει;

Οι αγρότες ήταν δυσαρεστημένοι. Αυτό που ήθελαν περισσότερο ήταν να ξαναμοιραστούν τα κτήματα. Αυτό δεν έγινε και η αναταραχή συνεχίστηκε. Την άσχημη κατάσταση εκμεταλλεύτηκε ο Πεισίστρατος, ο οποίος πήρε τους δυσαρεστημένους πολίτες με το μέρος του και κατάφερε να γίνει τύραννος, δηλαδή αρχηγός της πόλης της Αθήνας. Φρόντισε να ελαφρύνει τη θέση των φτωχών. Όμως πήρε όλη την εξουσία στα χέρια του, και για πάρα πολλά χρόνια αποφάσιζε και κυβερνούσε χωρίς να δίνει λόγο σε κανέναν.»

Συζήτηση στον κύκλο, αφού τα παιδιά συζητήσουν σε ζευγάρια:

- Ποιος έπαιρνε τις αποφάσεις όταν έγινε τύραννος ο Πεισίστρατος;
- Πώς άραγε να αντέδρασαν οι άνθρωποι της πόλης της Αθήνας; Γιατί;

Ενθαρρύνουμε τα παιδιά να αιτιολογήσουν τις απαντήσεις τους όσον αφορά τους λόγους για τους οποίους ίσως να αντέδρασαν οι άνθρωποι της Αθήνας και τις πιθανές ενέργειές τους και αμέσως μετά και από τις πιθανές επιπρόσθετες ερωτήσεις των ίδιων των παιδιών συνεχίζουμε την αφήγηση για να δώσουμε πληροφορίες για το συγκεκριμένο της συγκεκριμένης χρονικής περιόδου, στο συγκεκριμένο χώρο:

«Όταν ο Πεισίστρατος πέθανε, άφησε την εξουσία στο γιο του Ιππία. Οι Αθηναίοι όμως δεν το ήθελαν, έκαναν επανάσταση και τον έδιωξαν. Την εξουσία την ανέλαβε ο **Κλεισθένης, ο οποίος έκανε μεγάλες αλλαγές για να σταματήσει τις συγκρούσεις μέσα στην πόλη της Αθήνας.**»

Η/ο εκπαιδευτικός προβάλλει τα μέτρα με τη βοήθεια της Παρουσίασης PowerPoint και ζητά από τα παιδιά, όπως βρίσκονται στον κύκλο, να τα συζητήσουν με το παιδί που κάθεται δίπλα τους. Στη συνέχεια, τα παιδιά χωρίζονται σε νέες κοινωνικές ομάδες:

- Δούλοι,
- Γυναίκες,
- Φτωχοί αγρότες,
- Ευγενείς.

Κάθε ομάδα μέσα από τον κοινωνικό της ρόλο σχολιάζει ενδεχόμενες αντιδράσεις απέναντι στα νέα μέτρα.

Κυκλικό δράμα: Στη συνέχεια, ο/η εκπαιδευτικός εξηγεί ότι κάθε ομάδα θα έχει την ευκαιρία να συναντήσει τον Κλεισθένη και να συζητήσει μαζί του τα όσα την προβληματίζουν αναφορικά με τα μέτρα. Όλες οι ομάδες τοποθετούνται κυκλικά και καθώς ο/η εκπαιδευτικός στο ρόλο του Κλεισθένη πλησιάζει την κάθε ομάδα, αυτή ξεκινά τη συζήτηση μαζί του.

Μερικά από τα μέτρα του Κλεισθένη

Οι Αθηναίοι άντρες πολίτες να χωριστούν σε δέκα φυλές.

Τα μέλη της κάθε φυλής να προέρχονται από όλες τις τάξεις της κοινωνίας.

Οι Αθηναίοι άντρες πολίτες δε θα χωρίζονται πια σε πλούσιους και φτωχούς που κατοικούν σε φτωχές και πλούσιες περιοχές. Οι άντρες πολίτες της Αθήνας θα έχουν ίσα δικαιώματα.

Κάθε φυλή θα εκλέγει ένα στρατηγό και πενήντα βουλευτές.

Η βουλή των Πεντακοσίων (το σύνολο των βουλευτών) θα προετοιμάζει όλα τα θέματα που θα συζητιούνται στην Εκκλησία του Δήμου.

Στη συγκέντρωση της Εκκλησίας του Δήμου θα παίρνουν μέρος όλοι οι Αθηναίοι άντρες πολίτες.

Ο κάθε Αθηναίος πολίτης θα μπορεί να πάρει το λόγο και να πει τη γνώμη του. Στην Εκκλησία του Δήμου όλοι οι Αθηναίοι άντρες πολίτες θα ψηφίζουν τους νόμους και θα αποφασίζουν για όλα τα σημαντικά θέματα που τους απασχολούν.

Προβάλλουμε την ετυμολογία της λέξης «Δημοκρατία» από τη σχετική Παρουσίαση με το βοηθητικό υλικό.

Συζήτηση στον κύκλο, αφού τα παιδιά συζητήσουν σε ζευγάρια:

- Γιατί άραγε η κάθε ομάδα να αντέδρασε με αυτό τον τρόπο απέναντι στους νόμους και τα μέτρα;
- Από τον καιρό που βασιλιάς ήταν ο Κόδρος, τι άλλαξε και τι έμεινε το ίδιο στην πόλη της Αθήνας όσον αφορά το ποιος έπαιρνε τις αποφάσεις και τον τρόπο με τον οποίο τις έπαιρνε;
- Τι σήμαινε «δημοκρατία» στην πόλη της Αθήνας κατά την Αρχαϊκή Εποχή;
- Τι σημαίνει σήμερα «δημοκρατία»;

Ανακεφαλαίωση - Επαναφορά κύριων σημείων

Με τη βοήθεια του Φύλλου Εργασίας «Πώς οργανώνονταν οι άνθρωποι κατά την Αρχαϊκή Εποχή; Αλλαγές και συνέχειες», τα παιδιά τοποθετούν σε χρονολογική σειρά τις παραγράφους και συζητούν το αποτέλεσμα της εργασίας τους με το παιδί που κάθεται δίπλα τους.

Διαδοχικές εικόνες: Τα παιδιά χωρίζονται σε ομάδες των 5. Κάθε ομάδα δημιουργεί 4 διαδοχικές εικόνες που να παραστούν τη ζωή των ανθρώπων της Αθήνας σε κάθε πολίτευμα (βασιλεία, αριστοκρατία, τυραννία, δημοκρατία). Είναι σημαντικό οι εικόνες να παρουσιάζουν τουλάχιστον ένα σημείο που να την διακρίνει από την επόμενη, ώστε να γίνεται κατανοητή η διαφορά των πολιτευμάτων. Κατά την παράσταση της κάθε ομάδας, τα παιδιά μετακινούνται από τη μια στην άλλη εικόνα σε αργή κίνηση. Μπορούν αν θέλουν να προσθέσουν και ένα τίτλο που να συνοδεύει την κάθε εικόνα.

Στη συνέχεια, το κάθε παιδί συμπληρώνει στις **Κάρτες Εργασίας Τι αλλάζει και τι μένει το ίδιο από τη Γεωμετρική Εποχή μέχρι σήμερα**; όσες πληροφορίες θεωρεί σημαντικές ή ενδιαφέρουσες και δεν αναφέρονται ήδη.

Αναστοχασμός παιδιού

Το κάθε παιδί επιλέγει να απαντήσει σε μια ή περισσότερες ερωτήσεις:

- Τι μου άρεσε πιο πολύ ή μου έκανε εντύπωση από αυτά που κάναμε σήμερα;
- Άλλαξαν οι ιδέες/γνώσεις μου με το σημερινό μάθημα; Γιατί;
- Συνεργάστηκα/συζητήσα αποτελεσματικά με άλλα παιδιά;
- Τηρήθηκαν οι αρχές του αμοιβαίου σεβασμού στον διάλογο;
- Πώς θα με βοηθήσουν αυτά που έμαθα σήμερα στην καθημερινή μου ζωή;
- Τι άλλο θέλω να μάθω; Τι θα ήθελα να εισηγηθώ στη/στον δασκάλα/ό μου;

Αναστοχασμός εκπαιδευτικού

- Πότε συμμετείχαν πιο ενεργά τα παιδιά;
- Τι πέτυχε κατά την άποψή μου; Τι δεν «δούλεψε» και γιατί;
- Ποιες περιοχές χρειάζονται βελτίωση; Πώς θα μπορούσαν να γίνουν;

Αξιολόγηση

Συντρέχουσα αξιολόγηση γίνεται κατά τη διάρκεια του μαθήματος μέσα από τις δραστηριότητες που εκτελούν τα παιδιά στις ομάδες τους και στην ολομέλεια της τάξης· και τελική αξιολόγηση γίνεται με τη δραστηριότητα ανακεφαλαίωσης και επαναφοράς των κύριων σημείων.